

MEDAL „DZIĘKUJEMY ZA WOLNOŚĆ”

WOLNOŚĆ NASZEGO KRAJU TO BYŁO DZIEŁO TYSIĘCY LUDZI, ICH MYŚLI I CZYNÓW

ISSN 2300 9527

Zarząd Stowarzyszenia Sieć Solidarności, którego celem jest kultywowanie ideałów i wartości oraz tradycji ruchu społecznego Solidarność, uchwałą z dnia 7 kwietnia 2014 roku ustanowił Medal „DZIĘKUJEMY ZA WOLNOŚĆ”.

MEDAL MA STANOWIĆ SYMBOLICZNE WYRAŻENIE WDZIĘCZNOŚCI I PODZIĘKOWANIA DLA MOŻLIWIE SZEROKIEGO KRĘGU LUDZI, KTÓRZY W OKRESIE PO 13 GRUDNIA 1981 ROKU BRALI UDZIAŁ W TWORZENIU WOLNOŚCI, NIEPODLEGŁOŚCI, DEMOKRATYCZNEJ I SAMORZĄDNEJ RZECZPOSPOLITEJ POLSKI.

Idea Medalu „Dziękujemy za Wolność” narodziła się w środowisku nowohuckiej Solidarności. Jej przedstawiciele, hutnicy stanowią trzon Stowarzyszenia Sieci Solidarności. Dlatego Medal nie jest wykonany z brązu srebra czy złota ale z stali. Jest to kawałek stalowej blachy grubej na 4 milimetry. Biały napis „Dziękujemy za Wolność” wytrawiony jest typową czcionką. W centralnym miejscu Medalu tłum ludzi, to postacie hutników z fotografii Tadeusza Pikulickiego, z terenu kombinatu Huta Sendzimira (d. Huta im. Lenina) w Nowej Hucie, podczas strajku wiosną 1988 roku. Nad nimi charakterystycz-

na polską flagę, fragment logo NSZZ „Solidarność”. Na rewersie Medalu umieszczone jest logo Stowarzysze-

nia, Marszałka Województwa, Instytutu Pamięci Narodowej oraz logo innych współorganizatorów kolejnej edycji. Na Medalu wygrawerowane będzie nazwisko i imię osoby wyróżnionej oraz numer z ewidencji.

Poza Medalem, ustanowiono także Plakietę nagrobną, którą można umieszczać na nagrobku, za zgodą rodziny. Wydana jest także miniatura Medalu. Autorem projektu jest Jacek Maria Stokłosa, ©Stowarzyszenie Sieć Solidarności. Do chwili obecnej przyznano 802 Medale „Dziękujemy za wolność”, w dwudziesty trzech edycjach.

WOLNOŚĆ NASZEGO KRAJU TO BYŁO DZIEŁO TYSIĘCY LUDZI, ICH MYŚLI I CZYNÓW

W 41. rocznicę podpisania Porozumień Sierpniowych oraz powstania Solidarności, Medale „Dziękujemy za wolność” XXIV edycji zostały przyznane grupie nauczycieli oraz

współpracowników Nauczycielskiej Solidarności podziemnej w Krakowie, a także innym osobom prowadzącym działalność konspiracyjną, po wprowadzeniu stanu wojennego

13 grudnia 1981 r. oraz udzielającym im wsparcia w różnorodny sposób także w formie działalności charytatywnej, w tym osobom z zagranicy

XXIV EDYCJA WRĘCZENIA MEDALI

Prezentujemy biogramy osób uhonorowanych w tej edycji medali „Dziękujemy za Wolność” nieco inaczej, niż robiliśmy to wcześniej. Pierwsza grupa, w kolejności alfabetycznej, to osoby związane z Solidarnością Nauczycielską. Zebrane biogramy układają

się w spójną historię tej struktury, niezwykle aktywnej i animującej wiele akcji kulturalnych i edukacyjnych, ściśle współpracującej z Solidarnością hutniczą. Grupa druga, również w kolejności alfabetycznej, to osoby spoza Solidarności Nauczycielskiej. Przy uważnej

lekturze tych biogramów, na przykład Jana Jankowskiego lub Christopa Jussaca, można dostrzec nici powiązań z działaniami grupy pierwszej. Te nici stanowiły o sile ówczesnej Solidarności.

Redakcja

Irena Adamowicz (ur. 06.08.1941)

Nauczycielka w Zespole Szkół Elektrycznych Nr 2 w Krakowie, członek zarządu NSZZ „Solidarność w szkole”. Po wprowadzeniu stanu wojennego zbierała żywność dla strajkujących. Gdy zaczęła powstawać podziemna Solidarność Nauczycielska była łączniczką pomiędzy strukturami różnych szkół. Zbierała składki od poszczególnych łączników, informacje o sytuacji i prowadzonych akcjach protestacyjnych. Przekazywała szkołom bibułę, książki, znaczki i kartki, także dary, leki i żywność. W 1984 była w delegacji związku na pogrzeb ks. Jerzego Popiełuszki.

Podziemna Solidarność Nauczycielska działała zgodnie z założeniami legalnego związku: przyznawane były zapomogi losowe i statutowe oraz organizowane akcje dla dzieci i młodzieży. Irena przygotowała i prowadziła obóz wędrowny w 1986 i akcje paczek miłojajowych. Organizowała wykłady z historii dla młodzieży szkół średnich w kościele w Mistrzejowicach. Aktywnie działała w Duszpasterstwie Nauczycieli „Ostoja” przy klasztorze w Mogile. Współpracowała z francuskimi działaczami związkowymi CFTC. Włączyła się czynnie do obsługi I Międzynarodowej Konferencji Praw Człowieka w Mistrzejowicach w sierpniu 1987.

Po fali strajków w 1988 pracowała na rzecz relegalizacji „Solidarności”. W pierwszych wolnych wyborach 4 czerwca 1989 była mężem zaufania Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” oraz przewodniczącą komisji. W okresie 1982–89 najściślej współpracowała z Anną Pilawą, Krystyną Toch, Anną Michańków, Cezarym Kuleszyńskim i Markiem Michno.

Józef Borys (ur. 09.11.1951)

Pracował w Zespole Szkół Elektrycznych Nr 2 w Krakowie. Od początku 1982 współorganizował podziemne struktury Solidarności Nauczycielskiej na terenie Nowej Huty. Był łącznikiem

w swojej szkole zajmującym się przekazywaniem informacji, nielegalnych wydawnictw, pomocy związkowej dla represjonowanych i ich rodzin, finansowej i rzeczowej (leki, ubrania, odżywki dla niemowląt z francuskich darów). W drugim kierunku przekazywał pieniądze zebrane od członków podziemnej Solidarności, a także informacje o chętnych do pracy w charakterze łączników,

kolporterów o osobach oferujących mieszkania dla ukrywających się, na spotkania etc.

Uczestniczył we wszystkich rodzajach działalności podziemnej struktury nauczycielskiej: organizacji wykładów dla młodzieży i robotników w kościołach nowohuckich, naborze młodzieży na obozy wędrownie. Brał udział w akcjach protestacyjnych, wykładach w „Ostoi”, imprezach czwartkowych w Mistrzejowicach oraz mszach za Ojczyznę organizowanych w kościołach nowohuckich

Po relegalizacji był członkiem Komisji Zakładowej Pracowników Oświaty. W wyborach 1989 był mężem zaufania. Od 1990 r. pracował w Kuratorium Oświaty.

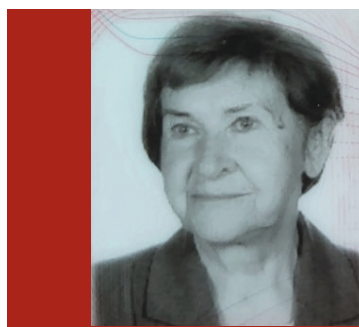
Kazimierz Idzi (ur. 10.04.1945)

Nauczyciel w Zespole Szkół Elektrycznych Nr 2 w Krakowie. Od stycznia 1982 r. współorganizował w szkole strukturę podziemnej Solidarności. W całym okresie działalności (do 1989) należała do niej ponad połowa uczących w tej szkole. Pełnił funkcję łącznika: przekazywał członkom struktury szkolnej bieżące

informacje, nielegalne wydawnictwa, organizował pomoc związkową finansową i rzeczową. Uczestniczył w akcjach protestacyjnych podziemnej Solidarności, w wykładach w „Ostoi” oraz mszach za Ojczyznę. Organizował szkolenia dla członków ze swojej szkoły oraz wybranej grupy młodzieży. Okazjonalnie i comiesięczne składki przekazywał na wsparcie podziemnej Solidarności oraz pomoc represjonowanym i ich rodzinom. Od początku 1984 komórka z jego szkoły przystąpiła wraz z całą tajną komisją Solidarności Nauczycielskiej do Społecznego Funduszu Pomocy Pracowniczej i współpracowała do czasu ujawnienia się w 1989 roku. Wielokrotnie był wzywany na przesłuchania na Komendę Wojewódzką Milicji i do Dzielniczego Urzędu Spraw Wewnętrznych.

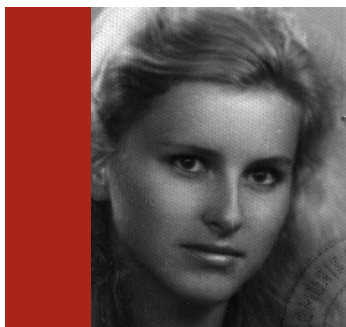
Barbara Krzyżek (ur. 27.08.1940)

Jako nauczycielka w Zespole Szkół Elektrycznych Nr 2 w Krakowie od stycznia 1982 współorganizowała podziemne struktury Solidarności. Była łączniczką, przekazywała członkom swojej grupy bieżące informacje, nielegalne wydawnictwa, załatwiała pomoc związkową. Szczególnie wrażliwa na sytuację młodych rodzin dbała, aby otrzymywały pomoc materialną po urodzeniu dziecka. Organizowała i udzielała bezpłatnie korepetycji dla dzieci z rodzin represjonowanych. Barbara Krzyżek uczestniczyła w akcjach i działalności podziemnej Solidarności. Była łączniczką w Duszpasterstwie Nauczycieli „Ostoja”, uczestniczyła w akcjach pomocy i wydarzeniach organizowanych przez „Ostoję”. Pozyskała do współpracy w Duszpasterstwie wielu nauczycieli. Organizowała szkolenia dla członków ze swojej szkoły oraz wybranej grupy młodzieży.

Małgorzata Bazarnik-Kasprzyk pseud. Kinga (ur. 26.06.1952)

Założyła NSZZ „Solidarność” a także była współzałożycielką „Solidarności Rolników Indywidualnych” na terenie Gminy Mogilany. Była

delegatem na ogólnopolski zjazd historyków NSZZ „Solidarność” w Warszawie 31 maja 1981 r. oraz pracownikiem Zarządu Małopolskiej Solidarności do spraw nauczycieli. Po wprowadzeniu stanu wojennego brała udział w organizacji struktur podziemnej „Solidarności” nauczycieli z poszczególnych dzielnic. Współpracowała z harcerskimi organizacjami podziemia prowadzonymi przez Władysława Zawisłaka. Zajmowała się zbieraniem materiałów do publikacji, kolportażem prasy i wydawnictw podziemnych oraz organizowaniem wykładów dla działaczy Solidarności Politechniki Krakowskiej i AGH (wykłady Zbigniewa Kasprzyka).

Niezwykle istotny okres jej działalności rozpoczął się jesienią 1982 gdy rozpoczęła współpracę z ukrywającym się działaczem RKW i TKK Władysławem Hardkiem. Wraz z Teresą Starmach do czerwca 1983 zajmowała się organizowaniem spotkań TKK oraz była łączniczką pomiędzy nim, a innymi działaczami struktur podziemnych Małopolski. 28.06.1982 udało się jej uciec przed obławą SB zorganizowaną na jej samochód, w którym przewożony był Władysław Hardek. To spowodowało, że ukrywała się aż do jego aresztowania.

We wrześniu 1983 SB zabrało ją z miejsca pracy (Szkoła Podstawowa w Libertowie) na przesłuchanie, dokonało rewizji w jej mieszkaniu. Otrzymała zakaz prowadzenia lekcji historii i wychowania obywatelskiego. Musiała ograniczyć swoją działalność. Rozpoczęła studia z zakresu teologii przy Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, co dało jej możliwość dotarcia z kolportażem książek i prasy podziemnej do nowych środowisk. Prowadziła dyskusje na tematy historii i polityki z grupami młodzieżowymi. Zajmowała się stałą pomocą dla rodzin prześladowanych przez władze komunistyczne. Była koordynatorką połączenia struktur Solidarności nauczycieli i służby zdrowia na terenie Krakowa i okolic.

W grudniu 1989 Małgorzata Bazarnik opuściła kraj i zamieszkała w USA, gdzie nawiązała współpracę z byłymi działaczami Solidarności m.in. z Barbarą Billik, Janem Ochwatem. Utrzymuje też telefoniczny kontakt z Władysławem Hardkiem, na stałe przebywającym w Kanadzie.

Zbigniew Kasprzyk (ur. 24.05.1939, zm. 15.02.2007)

Absolwent Uniwersytetu Jagiellońskiego, nauczyciel IX LO w Krakowie. Od 1980 działający aktywnie w nauczycielskiej „Solidarności”. Po wprowadzeniu stanu wojennego współdziałał

z tajnymi strukturami regionalnymi Małopolski, RKW i RKS. Był organizatorem niezależnego wydawnictwa „Libertas”, współpracował przy wydawaniu „Miesięcznika Małopolskiego” pisma środowisk twórczych, a także uczestniczył w innych inicjatywach społeczeństwa niezależnego. Pieniędźmi uzyskanymi ze sprzedaży nielegalnych wydawnictw (ale także własnymi) opłacał obozy wędrownie organizowane przez nowohucką podziemną Solidarność dla młodzieży krakowskiej, wrocławskiej i z innych miast. Organizował wykłady dla młodzieży i robotników nowohuckich, które odbywały się w salkach kościołów w Mogile, w Arce Pana i Mistrzejowicach.

W kwietniu 1989 zorganizował Komitet Obywatelski „Solidarności” w mieście i gminie Skale. Był współredaktorem jego pisma „Aktualności Skali” (1989–1990), energicznie działał w kampanii wyborczej kandydatów solidarnościowych do Sejmu i Senatu. W maju 1990 r. został wybrany pierwszym burmistrzem Skali. Samorządowcy przyznali mu za działalność na rzecz gminy statuetkę „Wpisani w Skalę”.

Ewa Kowalska (ur. 07.09.1932, zm. 29.12.2002) **Wiesław Kowalski** (ur. 06.03.1929, zm. 27.10.2004)

Małżeństwo nauczycielskie bardzo zaangażowane w działalność Solidarności Nauczycielskiej od początku jej powstania. Wiesław był przewodniczącym Komisji Zakładowej a Ewa członkiem zarządu odpowiedzialnym za kontakty z kołami.

14 grudnia 1981 roku, w kościele „Arka” odbyło się pierwsze spotkanie nauczycieli po wprowadzeniu stanu wojennego. Ewa i Wiesław Kowalscy zarządzili wówczas zawieszenie działalności związkowej. W nocy wynieśli z lokalu KZ i ukryli całą bibliotekę, prasę, dokumentację i krzyże. Księgozbiór ten stał się początkiem „łatającej biblioteki podziemnej”, a z czasem został подарowany nauczycielom.

Na początku 1982 roku odbyło się spotkanie, w którym uczestniczyli: Anna Pilawa, Kazimiera Stępień, Anna Michańków, Alicja Małecka i Marianna Piskorz. Osoby te utworzyły czteroosobową grupę, nazwaną „wykonawczą”, zajmującą się składkami i kolportażem. Zarządzała nimi inna czwórka („mózg”) do której należeli: Ewa i Wiesław Kowalscy, Zbigniew Kubiak i Joanna Więclaw. Wiosną 1982 utworzono reprezentację nauczycieli całego Krakowa (4 dzielnic) i wybrano Małgorzatę Bazarnik na przedstawiciela Oświaty RKW. Utworzony został zespół Oświata i Służba

Zdrowia, w skład którego wchodził Wiesław Kowalski i dr Zbigniew Chłap.

Ewa i Wiesław odbierali prasę podziemną dla nauczycieli Nowej Huty z WSP a następnie prasa, książki, znaczki, kartki okolicznościowe, fotografie i sztuka docierały sieciami poprzez nauczycielskich łączników do nowohuckich szkół, szpitali, i innych zakładów pracy.

W roku 1983 zorganizowali, poprzez Małgorzatę Bazarnik, „łatający uniwersytet”. Początkowo funkcjonował w mieszkaniach nauczycielskich, a potem w podziemiach klasztoru w Mogile u O. Pawła Mynarza. W latach 1983/84 oraz 1984/85 łatający uniwersytet zorganizował roczne Studium Podyplomowe dla nauczycieli na Wydziale Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, nawiązując ścisły kontakt między Solidarnością Nauczycieli, a Solidarnością UJ. Organizatorem tego studium byli: doc. Jan Jerschina, dr K. Bujak, mgr Mariola Bocheńska oraz ze strony nauczycieli Ewa Kowalska a potem Anna Pilawa. Oficjalnie był to roczny podyplomowy kurs dla nauczycieli z Przysposobienia do Życia w Rodzinie.

W związku ze wzmożeniem przesłuchań, wizyt w szkołach i zastraszania nauczycieli państwo Kowalscy rozwiązali Podziemną Solidarność Nauczycielską w Nowej Hucie. Jednak każdorazowo po zawieszeniu działalności podziemna Solidarność nauczycielska odradzała się na nowo na skutek oddolnych działań.

Stefan Kubowicz (ur. 20.10.1947, zm. 26.09.2019)

Absolwent Wydziału Matematyczno-Fizycznego UJ, pracował od 1972 r. w X Liceum Ogólnokształcącym im. KEN w Krakowie. W NSZZ „Solidarność” od 1980, był przewodniczącym KM NSZZ „S” Pracowników Oświaty i Wychowania Kraków-Śródmieście, delegatem na I WZD RM NSZZ „S” w Tarnowie w 1981, podczas którego został wybrany na członka ZRM.

Po wprowadzeniu stanu wojennego wioził żywność dla strajkujących hutników, za co został zatrzymany. W X LO działał w ramach „łatającego uniwersytetu” oraz wspólnoty „Wiara-Wiedza”. Uczestniczył w działaniach tajnych struktur związkowych w szkole: zbieranie składek, organizowanie samokształcenia, kolportaż prasy podziemnej (m.in. pisma wydawanego przez Sekcję Oświaty i Wychowania „S” w Gdańsku „Wiater od morza”). Z racji swej działalności w 1982 został wyrzucony z mieszkania służbowego.

W 1989 podjął działania zmierzające do odbudowy struktur „S” w KMPO Kraków-Śród-

mieście, zgłaszając w kuratorium reaktywację związku. Po 1989 działał aktywnie w Solidarności Oświaty i Wychowania, będąc członkiem wielu organów, przewodniczącym Krajowego Sekretariatu Nauki i Oświaty NSZZ „S”, delegatem do International Education (1992-2010). Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (2002), Medalem KEN (2000), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (2016).

Cezary Kuleszyński,
(ur. 27.11.1937, zm. 02.01.2011)

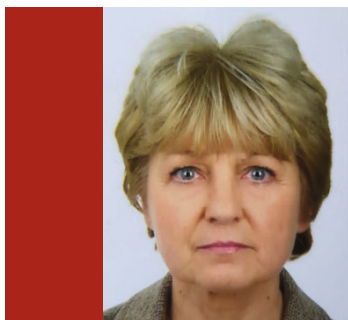
Sportowiec, lekkoatleta, trener w KS „Hutnik” oraz nauczyciel wychowania fizycznego w XI Liceum Ogólnokształcącym w Krakowie. Działacz Solidarności od początku powstania związku zawodowego. Członek Komisji Robotniczej Hutników (KRH) zajmujący się sprawami sportu i rekreacji.

Brał udział w odtworzeniu struktur tajnej komisji nauczycielskiej Solidarności na początku 1984 wraz z Anną Pilawą, Anną Michańków, Markiem Michno i Zbigniewem Kubiakiem.

Cezary Kuleszyński był głównym organizatorem letnich obozów wędrownych dla młodzieży, połączonych z wykładami historycznymi i filozoficznymi. Uczestniczył w akcji kontroli frekwencji w wyborach 1984, w licznych demonstracjach, w pielgrzymkach ludzi pracy na Jasną Górę, a także w pogrzebie ks. Jerzego Popiełuszki. Był również działaczem podziemnych struktur (TKRH), oraz tajnego RKS Małopolska. Współorganizował jawne struktury Solidarności jeżdżąc do szkół w Krakowie i okolicach. Od września 1988 był członkiem Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność” Pracowników Oświaty i Wychowania w Krakowie (wraz z Tadeuszem Matuszem, Markiem Michno i Ryszardem Stinią) oraz jawnego RKS, na którego czele stał Stefan Jurczak. Po obradach Okrągłego Stołu włączył się w działalność Krakowskiego Komitetu Obywatelskiego, przygotowując wybory parlamentarne 4.VI.1989. W wyborach 1990 do odrodzonego samorządu wybrany został radnym Krakowa I kadencji z Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”.

Wanda Kuriańska, pseud. Piotr,
(ur. 15.05.1953)

Nauczycielka w Zespole Szkół Odzieżowych Nr 2 w Krakowie-Nowej Hucie. Do NSZZ Solidarność należała od powstania, poprzez okres jego delegalizacji aż do jego reaktywowania. W czasie stanu wojennego pozostała aktywna w podziemnych strukturach Solidarności na-

uczucielskiej, była członkiem Społecznego Funduszu Pomocy Pracowniczej. Od roku 1984 współpracowała z wydawnictwem „Libertas”. Przewoziła wydrukowane książki do składania, a potem do kolportażu. Często wykorzystywała podczas takich transportów swojego kilkuletniego syna, który miał spać na paczkach na tylnym siedzeniu. Pełniła także rolę skrzynki kontaktowej – odbierała telefony od nieznanych osób podających wyłącznie imię oraz informacje, które przekazywała do struktur podziemnej Solidarności Nauczycielskiej.

Brała udział w reaktywowaniu związku w 1989. Pełniła funkcję przewodniczącej koła nr 59 w Zespole Szkół Odzieżowych Nr 2. W 2005 r. otrzymała Odznakę Srebrną Sekcji Krajowej Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność” za „wierne trwanie przy wartościach patriotycznych szczególnie w okresie lat osiemdziesiątych, gdy próbowano zdusić wolność, prawdę, Solidarność.”

Anna Lilpop-Michańków,
pseud. Dorota (ur. 30.07.1956)

Nauczycielka w Zespole Szkół Odzieżowych nr 2 w Krakowie-Nowej Hucie. Członek NSZZ „Solidarność” od listopada 1980. Od pierwszego dnia stanu wojennego brała czynny udział w organizowaniu i zarządzaniu Podziemną Solidarnością Nauczycielską – chyba jedyną tego typu strukturą nauczycielską w kraju. Zbierała składki i kolportowała niezależne wydawnictwa, zajmowała się pomocą represjonowanym i ich rodzinom, szczególnie dzieciom. Organizowała wykłady dla nauczycieli, hutników i młodzieży, „Latający Uniwersytet” dla nauczycieli. Zajmowała się obozami wędrownymi dla młodzieży, organizacją wczasów dla nielegalnych związkowców, obsługą francuskich związkowców, którzy przywieźli dary.

Współorganizowała i uczestniczyła w manifestacjach, pochodach, protestach przeciw władzy, w pogrzebie ks. Jerzego Popiełuszki. Brała udział w liczeniu głosujących podczas bojkotu wyborów w 1984, w pielgrzymce ludzi pracy do Częstoch-

wy (z transparentami „Solidarności”) oraz w 1987 w pielgrzymce Papieża Jana Pawła II do Polski.

Przed wszystkim jednak była łączniczką TKK, pomiędzy regionem Małopolskim, a Warszawą, Gdańskiem, Wrocławiem i Śląskiem. Pracowała dla Władysława Hardka. Wielokrotnie przewoziła korespondencję do członków TKK z innych regionów Polski. Kilkakrotnie pomagała w organizacji krajowych zjazdów TKK, odbywających się w Krakowie lub koło Znamierowic nad Jeziorem Rożnowskim (czerwiec 1983). W jej mieszkaniu ukrywał się Władysław Hardek oraz chwilowo przebywali ukrywający się: Zbigniew Bujak, Tadeusz Jedynek, Eugeniusz Szumiejko, Bogdan Lis, Wiktor Kulerski.

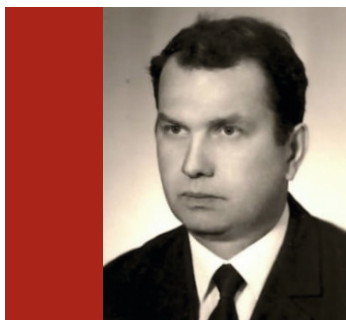
Przewoziła razem z Alicją Małecką około miliona złotych dla regionu krakowskiego, jednego ze słynnych „80 milionów”, wyjętych przez Józefa Piniora. Przerzucała na różne adresy powielacz, przywieziony z Francji z darami. Zorganizowała punkt podrabiający dowody osobiste dla ukrywających się. Po wypadce Władysława Hardka w sierpniu 1983 roku „wietrzyła się” przez pół roku, a następnie zorganizowała komórkę składającą książki dla podziemnego wydawnictwa „Libertas”, kierowanego przez Zbigniewa Kasprzyka. Za udział w protestach przeciwko usunięciu krzyży podczas malowania szkoły, została karnie przeniesiona do szkoły w Branicach. Pracowała tam przez rok, po czym wyjechała do Australii w lipcu 1987 roku. Wszystkie swoje kontakty i obowiązki nielegalne, związkowe przekazała Elżbiecie Zych.

Po przyjeździe do Australii pomagała organizacji Solidarnościowej w Perth zbierać fundusze na Solidarność w Polsce. Do dzisiaj jest aktywną działaczką polonijną w Australii.

Czesława Łach
(ur. 16.07.1936, zm. 27.08.2002)
Władysław Łach
(ur. 21.09.1931, zm. 15.07.2009)

Ona była wybitną polonistką, urodzonym społecznikiem. Pracowała w szkołach podstawowych w Nowej Hucie. W 1980 zaangażowała się w organizowanie nauczycielskiej Solidarności Nowej Huty. Była członkiem Komisji Zakładowej NSZZ Solidarność Pracowników Oświaty w Nowej Hucie. Z jej inicjatywy ufundowano sztandar Solidarności Nauczycielskiej. Stan wojenny zastał ją we Francji. Po powrocie brała udział w działalności podziemnej Solidarności nauczycielskiej, najpierw było to organizowanie pomocy dla uwięzionych i internowanych oraz ich rodzin.

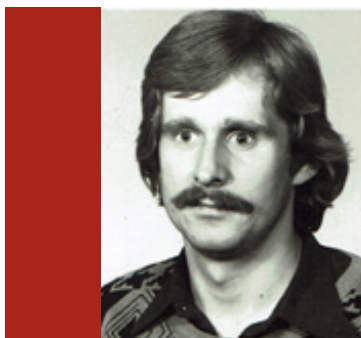
Władysław Łach był wieloletnim pracownikiem Huty im. Lenina, także członkiem NSZZ „Solidarność”. Po wprowadzeniu stanu wojennego włączył się w działalność konspiracyjną. U nich w domu powstawał Społeczny Fundusz Pomocy Pracowniczej, w skład którego wszedł Władysław Łach, ks. Władysław Palmowski, Stanisław Malara oraz M. Partyka. Czesława Łach tworzyła SFPP w oświacie. Była również współzałożycielką i redaktorką katolickiego miesięcznika „Wychowawca”. W 1982 wraz z o. Pawłem Mynarzem współorganizowała Duszpasterstwo Nauczycieli „Ostoja” przy klasztorze OO. Cystersów w Mogile. Obydwójce współpracowali także z księdzem Kazimierzem Jancarzem z Mistrzejowic.

W mieszkaniu Czesławy i Władysława odbywały się tajne spotkania z działaczami „Solidarności” – M. Gilem, S. Handzlikiem, E. Nowakiem, K. Fuglem.

Czesława Łach brała udział w strajku kwietniowo-majowym 1988 w Nowej Hucie. Za tę działalność oraz pracę związkową w czasach podziemia była represjonowana przez SB oraz władze oświatowe, przesłuchiwana, zatrzymana i zwolniona z pracy. Nawet w najtrudniejszych latach stanu wojennego nie ukrywała w szkole swoich poglądów politycznych, swojej głębokiej wiary oraz zaangażowania w pracę Kościoła.

Władysław Łach skupiał się na pomocy osobom represjonowanym oraz ich rodzinom. Współpracował ze związkowcami z Francji, którzy nieśli dużą pomoc dla struktur nowohuckich.

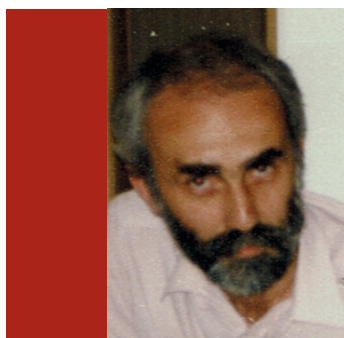
Marek Michańków (ur. 04.10.1954, zm. 03.01.1984)

Po wprowadzeniu stanu wojennego stracił pracę w Polskiej Akademii Nauk, gdzie pracował przy produkcji leków psychotropowych jako chemik. Jego zwierzchnik wykorzystał lustrację stanu wojennego do pozbycia się pracowników, którzy w czasach legalnej Solidarności protesto-

wali przeciw kradzieży prac naukowych asystentów. Oficjalnym zarzutem były jego wyjazdy za granicę. Aby utrzymać rodzinę ukończył kurs taksówkarza i zaczął jeździć taksówką. Podczas stanu wojennego pomagał zorganizować grupę zajmującą się podrabianiem dokumentów dla ukrywających się, znalazł zaufanego fotografa i załatwiał fotografie do dowodów osobistych, a także sesje fotograficzne, transport i wszystko co było konieczne (m.in. fałszywy dowód osobisty dla Władysława Hardka). Pomagał także w transporcie ukrywających się członków TKK na miejsca zjazdów organizowanych przez Kraków. Marek Michańków zmarł tragicznie w styczniu 1984 roku.

Marek Michno (ur. 25.04.1949)

Nauczyciel w szkole podstawowej nr. 91 w Nowej Hucie. Działal w podziemnej strukturze nauczycielskiej w latach 1982-1989. Był łącznikiem – zbierał i przekazywał pieniądze, bibułę, nielegalne wydawnictwa książkowe, informacje. Brał udział w akcjach ulotkowych na terenie Nowej Huty. W jego domu był punkt kolportażowy, z którego bibułę odbierali łącznicy struktur podziemnych skupionych w MKS Nowa Huta.

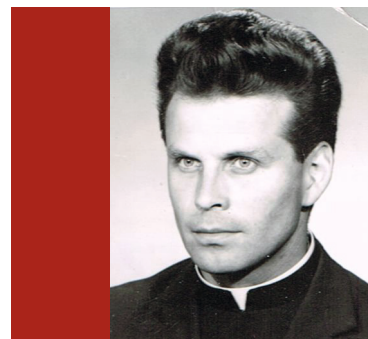
Marek Michno organizował dla młodzieży letnie obozy wędrownie połączone z wykładami. Był opiekunem wędrujących grup. Brał udział w kontroli frekwencji w wyborach 1984, w demonstracjach, pielgrzymkach ludzi pracy na Jasną Górę, w pogrzebie ks. Jerzego Popiełuszki. Współpracował z wydawnictwem „Libertas”.

Po strajkach w 1988 Marek Michno wraz z Cezarym Kuleszyńskim organizował jawne struktury Solidarności w szkołach Krakowa i okolicznych miejscowości. Został członkiem Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność” Pracowników Oświaty i Wychowania w Krakowie.

Włączył się w działalność Krakowskiego Komitetu Obywatelskiego, przygotowując wybory parlamentarne 4.VI.1989 r. Był zastępcą przewodniczącego Komisji Wyborczej. Pracował też nad przygotowaniem wyborów samorządowych w 1990 roku.

O. Paweł Mynarz (ur. 18.12.1937)

Zakonnik oo. Cystersów w Mogile. Po wprowadzeniu stanu wojennego odwiedzał internowanych w Załężu koło Rzeszowa. Wspierał rodziny więzionych, represjonowanych, ukrywających się i internowanych, przekazywał im pieniądze, paczki żywnościowe, ubrania, leki oraz

odżywki dla dzieci. Organizował korepetycje dla dzieci. Wiedział o wszystkich potrzebujących, pomagał im materialnie i duchowo. Przechowywał powielacz, zdeponowany u niego przez Jana Franczyka. Przez długi okres u niego w pokoju ukryty był sztandar Solidarności Nauczycielskiej.

W marcu 1982 założył duszpasterstwo „Ostoja” dla nauczycieli nowohuckich, którzy gromadzili się na comiesięcznych spotkaniach w Katakumbach. Istnienie duszpasterstwa ułatwiało tworzenie struktury podziemnej Solidarności Nauczycielskiej.

O. Paweł był także łącznikiem między W. Hardkiem, kiedy ten się ukrywał, a Biurem Solidarności w Brukseli. Do niego trafiały wiadomości listowne, przywożone przez kierowców TIRów z darami, które przekazywał następnie Czesławowi Łach. W latach 1984-1987 był jednym z wykładowców Chrześcijańskiego Uniwersytetu Robotniczego im. Kard. S. Wyszyńskiego w Mistrzejowicach, u ks. Kazimierza Jancarza.

Gdy organizacje francuskie przysyłały dary do klasztoru w Mogile o. Paweł organizował ich przyjęcie, odbiór i rozdysponowanie. W transportach darów ukryte były materiały dla podziemnej poligrafii: drukarki, maszyny do pisania, powielacze, farby drukarskie, papier. Wszystko to trafiło do właściwych struktur.

Od 1985 zaczął organizować pielgrzymki autokarowe do Rzymu do Ojca Świętego Jana Pawła II dla nauczycieli i studentów. Były one okazją do zwiedzenia innych krajów i miejsc.

Do jego osiągnięć należy też zaliczyć wkład „Ostoi” w powstanie miesięcznika dla nauczycieli „Wychowawca”. Do dnia dzisiejszego jest asystentem kościelnym tego pisma. O. Paweł Mynarz znajdował się na czarnej liście 100 księży uznawanych za najbardziej niebezpiecznych dla PRL-u, a za swoją działalność duszpasterską i patriotyczną był represjonowany przez SB.

Zofia Piasecka-Tarabuła (ur. 08.08.1932, zm. 21.12.2017)

Córka legionisty gen. Zygmunta Piaseckiego. Nauczycielka rysunku w Zespole Szkół Odzieżowych Nr 2 w Nowej Hucie. Od listopada 1980 roku do 13 grudnia 1981 przewodnicząca Koła Solidarności w szkole.

Po wprowadzeniu stanu wojennego organizowała struktury podziemne Solidarności Nauczycielskiej na terenie szkoły razem z Joanną Michalską. Zbierała pieniądze na potrzeby podziemnej Solidarności, kolportowała bibułę, nielegalne wydawnictwa książkowe, znaczki i koperty wśród nauczycieli, pracowników Akademii Sztuk Pięknych oraz artystów plastyków.

W 1982 pomagała w znajdowaniu mieszkań dla ukrywających się działaczy, m.in. dla Jana Ciesielskiego. Po rozruchach 31 sierpnia 1983 razem z mężem Januszem Tarabulą ratowała powielacz, przywieziony z darami z Francji. Przewożowali go z zagrożonego lokalu w Nowej Hucie do swojego mieszkania na Dębnikach, przechowywali przez kilka miesięcy, a następnie dostarczyli na miejsce wskazane przez Jerzego Zdradę. Przechowywali również inne zagrożone przedmioty (np. maszynę do pisania Władysława Hardka, na której pisane były komunikaty TKK) oraz nielegalne dokumenty i wydawnictwa. Pomagała także mężowi w organizowaniu niezależnych wystaw plastycznych w ramach Ruchu Kultury Niezależnej.

W 1986 zmuszona została do przejścia na wcześniejszą emeryturę za udział w protestach przeciwko nielegalnemu zdjęciu krzyży w szkole.

Anna Pilawa pseud. Lidka (ur. 17.03.1953)

Po ogłoszeniu stanu wojennego współorganizowała podziemne struktury Solidarności Nauczycielskiej w Nowej Hucie, oraz kontakty z przedsiębiorstwem Montin i AGH. Przekazywała bibułę do kilku szkół i odbierała składki związkowe. Została odpowiedzialna za kolportaż w całej podziemnej Solidarności Nauczycielskiej z Nowej Huty, najpierw ulotek, później gazetki i wydawnictw podziemnych.

Od maja 1982 była łączniczką Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej pomiędzy regionem Małopolskim (ukrywającym się Władysławem Hardkiem) i innymi ukrywającymi się działaczami TKK z Wrocławia (Władysław Frasyniuk, Barbara Labuda). Jeździła do Wrocławia, Trójmiasta, Szczecina. W niektórych wyjazdach stanowiła „obstawę” członków TKK udających się na umówione spotkania. Sporo pracy wymagało przygotowanie zebrań TKK, które odbywały się w Krakowie lub okolicy.

Zajmowała się także kontaktami pomiędzy Hardkiem, a miejscowymi działaczami. Współpracowała z prof. Jerzym Zdradą, który wspierał merytorycznie Hardka, a po jego wpadce w sierpniu 1983 przejął rolę przedstawiciela Krakowa w TKK (tajnego). Po wpadce Hardka pojechała dwukrotnie do Gdańska, aby na prośbę J. Zdrady poinformować działaczy TKK o tym co się wydarzyło i przywieźć informacje zwrotne. Po półrocznym przymusowym „wietrzeniu się”, wróciła do pracy w środowisku nauczycielskiej Solidarności w Nowej Hucie.

Od początków 1984 była zaangażowana w reaktywowanie tajnej komisji nauczycielskiej Solidarności, zawieszanej od kilku miesięcy. Komisja nawiązała kontakt z hutniczym SFPP. Anna Pilawa brała udział w typowej wówczas działalności związkowej: pomocy dla rodzin osób represjonowanych i członków związku, szczególnie dzieci i młodzieży (kolonie, obozy wędrownie, wczasy). Współpracowała w akcjach oświatowych, kulturalnych, kolportażu (w tym gazetę „Solidarność Nauczycielska”). Uczestniczyła w działaniach Duszpasterstwa Nauczycieli „Ostoja”, Konfraterni Robotniczej w Mistrzejowicach oraz wydawnictwa „Libertas”. Brała udział w wielu akcjach: (protesty, bojkot wyborów, pielgrzymki).

Po obradach „Okrągłego stołu” włączyła się w działalność Krakowskiego Komitetu Obywatelskiego, przygotowując wybory parlamentarne 4.VI. 1989 i wspierając kandydatów: E. Nowaka i M. Gila. Pracowała przy wyborach samorządowych 1990 r.

Małgorzata Pilawa (ur. 16.03.1958)

Jest lekarzem. Do współpracy z podziemnymi strukturami nauczycielskiej Solidarności nowohuckiej, wprowadziła ją siostra Anna. W lecie 1982 ramach współpracy z Konfraternią Mistrzejowicką i Duszpasterstwem Hutników była członkiem grupy wychowawców (z siostrą Anną oraz Krystyną i Lucjanem Tochami) na koloniach dla dzieci w Grzechyni i Żarnówce. Wypożyczek letni dla dzieci internowanych i działaczy „Solidarności” zorganizowany został przez ks. Kazimierza Jancarza i Zbigniewa Ferczyka (DH).

W kolejnych okresach była łączniczką TKK-owską, wspólnie z siostrą Anną odbyła podróż do Szczecina, w celu nawiązania kontaktu z tamtejszymi działaczami. Działacz przyjechał do Krakowa i spotkał się z Hardkiem, ale później kontakt się urwał. Małgorzata Pilawa pracując w Rabce została łączniczką podziemnej Solidarności

krakowskiej ze strukturami rabczańskimi. Przekazywała w obie strony wiadomości oraz nielegalne wydawnictwa.

Marianna Piskorz (ur. 14.02.1948)

Rozpoczęła działalność w podziemiu zaraz po wprowadzeniu stanu wojennego. Była jedną z pierwszych nauczycielek tworzących podziemne struktury Solidarności nauczycielskiej, miała kontakty z kilkoma przedszkolami i szkołami. Jako łączniczka przekazywała im bibułę i informacje, zbierała składki i szukała chętnych do pracy w podziemiu oraz miejsc zamieszkania dla ukrywających się. W jej mieszkaniu był kontakt dla łączników z podziemnych struktur nauczycielskich i robotniczych KRH. Razem z Alicją Małecką pomagała Władysławowi Hardkowi w ukrywaniu się. Była łączniczką między Hardkiem i innymi ukrywającymi się lub działającymi w podziemiu. Pomagała w tworzeniu podziemnych struktur regionalnych. Przekazywała pieniądze, paczki żywnościowe dla rodzin internowanych, aresztowanych, ukrywających się. W związku z przesłuchaniami A. Małeckiej na SB, musiała wyłączyć się z działalności na poziomie regionu i kraju.

Była członkiem nauczycielskiego duszpasterstwa „Ostoja” O. Mynarza, miała kontakty z księżmi w Arce oraz ks. Kazimierzem z Mistrzejowic. Przekazywała informacje i niezależne wydawnictwa księżom z Zawoi. Działała nieprzerwanie do 13 grudnia 1981 do 4 czerwca 1989.

Lech Salamonowicz (ur. 12.05.1950)

Był nauczycielem oraz zastępcą dyrektora szkoły nr. 91 w Nowej Hucie. W pierwszych dniach stanu wojennego wraz ze Zbigniewem Kubiakiem „Małym” włamali się do pomieszczeń Solidarności Nauczycielskiej w Nowej Hucie, zaplombowanych przez SB i zabrali sztandar Solidarności. W podziemnej Solidarności nowohuckiej pełnił rolę koordynatora, uczestniczył w tajnych spotkaniach, organizował składki, kolportował bibułę itp. Ponadto jeździł do Warszawy jako kurier, po wydawnictwa opozycyjne.

Gdy SB zaczęło go śledzić, nękać rewizjami i przesłuchaniami, zrezygnował z roli koordynatora i przekazał wszystkie swoje funkcje podziemne Markowi Michno.

Szczególną aktywnością wobec środowiska nauczycielskiego odznaczał się major SB Janusz Dziedzic. Proponował on Salamonowiczowi współpracę, a nagrodą miał być awans na stano-

wisko v-ce kuratora. Salamonowicz jednak nigdy na żadną współpracę się nie zgodził. Został zawieszony w prawach nauczyciela i pozbawiony funkcji v-ce dyrektora szkoły, nie mógł też przez dłuższy czas wyjechać za granicę.

Krystyna Toch (ur.09.12.1942)
Lucjan Toch (ur. 13.04.1934)

Krystyna Toch pracowała jako nauczycielka w Szkole Podstawowej nr 126 w Nowej Hucie na os. Tysiąclecia. Była inicjatorką powstania Solidarności w szkole, została wybrana przewodniczącą Komisji Zakładowej. Jej mąż Lucjan pracował w III Liceum Ogólnokształcącym, gdzie także był współorganizatorem Solidarności.

Po wprowadzeniu stanu wojennego obydwójce zaangażowali się w działalność podziemnej Solidarności Nauczycielskiej: zbierali składki, udzielali zapomóg związkowych, prowadzili kolportaż wydawnictw podziemnych. Lucjan Toch reprezentował Solidarność podczas ważnych uroczystości m.in. w pocście sztandarowym nauczycieli. Byli aktywni w Duszpasterstwie Nauczycielskim „Ostoja” przy kościele w Mogile, współpracowali z ks. Kazimierzem Janczarem w kościele w Mistrzejowicach. Uczestniczyli w pogrzebie ks. Popiełuszki. Podczas kolonii dla dzieci pełnili rolę opiekunów, np. w Grzechyni.

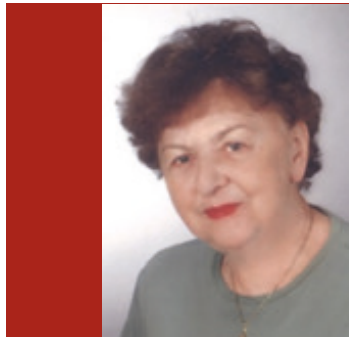

Udostępniali swoje mieszkanie ludziom uczestniczącym w różnych wydarzeniach, jak festiwal Sacrosong. Nocował u nich Krzysztof Kolberger, który przyjechał na występ dla wykładowców tajnego nauczania w Mistrzejowicach. W 1988 r. uczestniczyli i pomagali w organizacji Międzynarodowej Konferencji Praw Człowieka w Mistrzejowicach

W związku z prowadzoną działalnością byli wzywani na przesłuchanie i nękanie przez SB. Krystyna Toch została zwolniona ze szkoły i przeniesiona do innej, nr 152 na os. Dywizjonu

303, gdzie kontynuowała działalność związkową. Po zawarciu porozumień „Okrągłego Stołu” wspierali kandydatów Komitetu Obywatelskiego, organizując spotkania wyborcze z kandydatami: E. Nowakiem, M. Gilem, K. Kozłowskim. Pracowali w komisjach wyborczych. Potem działali obydwójce w Komitecie Obywatelskim m. Krakowa i dzielnicy Mistrzejowice.

Joanna Więclaw pseud. Jolanta (ur. 21.02.1937)
Zbigniew Więclaw (ur. 09.04.1927, zm. 19.12.2011)

Joanna była nauczycielką historii w Technikum Gastronomicznym na os. Złotej Jesieni, Zbigniew Więclaw inżynierem o specjalności konstruktor-projektant.

13 XII 1981 r. zbudził ich łomot do drzwi piętro niżej. SB chciała internować Władysława Hardka. Udało się jednak go ochronić, dzięki czemu mógł udać się na strajk w Hucie im. Lenina. Kilka dni po rozbiciu strajku Joanna zorganizowała Hardkowi bezpieczne ukrycie u Aliny Giergiel na os. Stalowym w Nowej Hucie. To mieszkanie stało się ważnym punktem kontaktowym na kilka lat.

Tak zaczęła się misja Joanny Więclaw jako pierwszej łączniczki Hardka, a potem RKW i TKK. Podziemna Solidarność Nauczycielska stała się jedną z głównych sieci współpracy z Hardkiem oraz TKK. Kluczowymi osobami wówczas były: Anna Piława, Anna Michańków, Alina Giergiel, Anna Pikulska, dr Anna Zorska, Ewa i Wiesław Kowalscy, Krystyna Toch, Czesława Łach, Stanisława Koperek.

W działalności bardzo często wspomagał ją mąż Zbigniew Więclaw, przewożąc Hardka na spotkania w Krakowie lub poza miasto (do Myślenic, Bukowiny Tatrzańskiej i innych), przewoził również ukrywających się członków TKK.

Joanna wielokrotnie przynosiła korespondencję Hardka do różnych adresatów: Kurii,

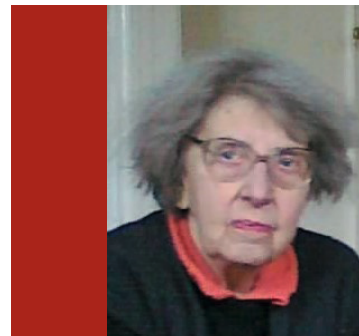
Tadeusza Piekarza, Tadeusza Syryjczyka, Stefana Jurczaka, Jerzego Zdrady i innych działaczy. Dwukrotnie jeździła z listami dla Bogdana Borusewicza do Gdańska, dla Kulerskiego i Zbigniewa Bujaka do Warszawy. Wozila aparaty do podsłuchiwania milicji w czasie demonstracji. Przewoziła ukrywających się na spotkanie TKK w czerwcu 1982 w Krakowie (Bogdan Lis, Zbigniew Bujak, Eugeniusz Szumiejko i Józef Pinior). Została wtedy zatrzymana, była przesłuchiwana przez esbeka Janusza Dziedzica, nt. sekcji oświaty, który na szczęście nic nie widział o zebraniu TKK 200 metrów od ul. Mogińskiej. Wieczorem została zwolniona, ale ze względów bezpieczeństwa na pewien czas zaprzestała działalności.

Po „wywietrzeniu” odnowiła kontakty. Ostatni kontakt podziemny z Hardkiem miała na os. Mistrzejowice w sierpniu 1983, dzień przed jego wpadką. Hardek po swoim zwolnieniu zgłosił się do niej, wraz z Tadeuszem Piekarzem, po odbiór przechowywanych pieniędzy.

Joanna Więclaw ze swoim mężem przewożili drukarnię z klasztoru w Mogile od O. Mynarza swoim fiatem 125p aby ją ukryć, a potem przekazać dla „Hutnika”.

Na przełomie maj/czerwiec 1987 została zatrzymana przez SB-ków podczas dużej przerwy w szkole, w obecności uczniów i nauczycieli. Zawieźli ją na komisariat, gdzie po trzech godzinach „maglowania” przez kpt. Dziedzica została zatrzymana na 48 godzin. Jej ojciec był wówczas umierający i prawdopodobnie próbowali w ten sposób wyrzucić na nią presję aby złożyła zeznania o podziemiu. Z powodu ciężkiej choroby ojca i jego śmierci nie była w stanie dalej aktywnie działać. Przeszła na wcześniejszą emeryturę.

Anna Zorska (ur. 22.01.1925, zm. 20.07.2011)

Lekarz pediatra ze Szpitala im. Żeromskiego na Oddziale Zakaźnym, wiceprzewodnicząca Komisji Zakładowej Solidarności.

Po wprowadzeniu stanu wojennego była jedną z organizatorek podziemnej komisji zakładowej służby zdrowia, która ściśle współpracowała z regionem, nauczycielami i z kościołami nowohuckimi. Służba zdrowia wspomagała potrzebujących obsługując podziemne apteki, sortując lekarstwa przysyłane w darach z Francji oraz udzielając pomocy lekarskiej.

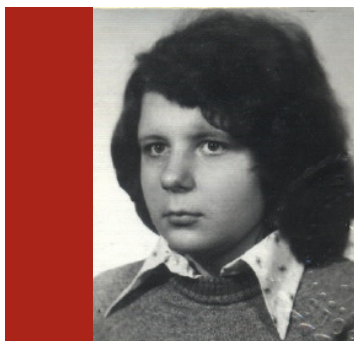
Wiosną 1982 Joanna Więclaw wraz z mężem Zbigniewem przywozila Władysława Hardka do domu dr Zorskiej na Wolę Justowską, która zor-

ganizowała jego ukrycie i była jedną z jego łączniczek. Przez nią do Hardka trafiały listy i paczki od księdza Gorzelanego oraz innych osób.

Na początku stanu wojennego zorganizowała w szpitalu na oddziale zakaźnym spotkanie członków TKK, na którym obecni byli: Hardek, Frasyniuk, Labuda. W późniejszym okresie ukrywania się Hardek odbywał konspiracyjne spotkania również w domu dr Zorskiej.

Anna Zorska aktywnie uczestniczyła w przygotowaniu wyborów czerwcowych 1989, blisko współpracując z Jerzym Millerem. Jej syn Paweł także był zaangażowany w działalność podziemną.

Elżbieta Zych pseud. ZetZet (ur. 12.09.1960)

Elżbieta Zych pracowała w latach 1983-1988 w Szkole Podstawowej nr 101 w Nowej Hucie. Utrzymywała kontakt szkolnego koła Solidarności, prowadzącego w tym okresie niemal normalną działalność związkową, z podziemnymi strukturami Solidarności Nauczycielskiej. Na terenie szkoły prowadziła kolportaż prasy i wydawnictw niezależnych. W latach 1984-1989 była związana z redakcją „Solidarności Nauczycielskiej” (Wanda Żychowska), pomagała przy jej drukowaniu. Pisała artykuły, zwykle pod pseudonimem ZETZET lub Z, o działalności struktur podziemnych, o Duszpasterstwie Nauczycieli „Ostoja”, oraz reportaże z wydarzeń w Nowej Hucie, z pobytu w Gdańsku i inne.

Elżbieta Zych w latach 1986-1989 działała w podziemnej strukturze NSZZ Solidarność Nauczycieli Nowej Huty (od lipca 1987 zastępując Annę Michańków). Do jej obowiązków należało dostarczanie do Krakowa (przede wszystkim do mieszkania W. Żychowskiej i Z. Piaseckiej) prasy niezależnej wydawanej na terenie Nowej Huty (Hutnik, Solidarność Hutników) i odwrotnie – dostarczanie pism z Krakowa (Solidarność Nauczycielska, Staszek, KOS, Goniec Małopolski) do Nowej Huty (mieszkanie A. Pilawy, Duszpasterstwo Nauczycieli Ostoja, członkowie koła NSZZ Solidarność w SP 101). Tymi samymi kanałami rozprowadzała książki z niezależnych oficyn wydawniczych, dostarczane przez Henryka Bienkiewicza – rusycystę, lektora z Akademii Ekonomicznej.

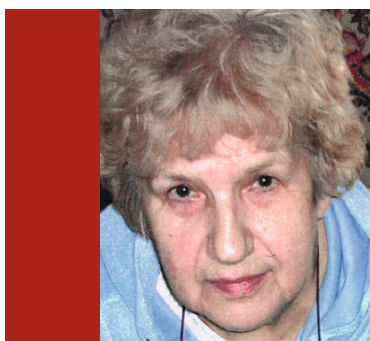
Współpracowała przy organizowaniu obozów młodzieżowych i innych działaniach nowohuckiej struktury Solidarności Nauczycielskiej, uczestniczyła w stałych zebraniach struktury nowohuckiej NSZZ Solidarność, odbywających się najczęściej w mieszkaniach C. Kuleszyńskiego, M. Michno i A. Pilawy.

Jolanta Zych (ur. 18.04.1967)

Jolanta Zych została zaangażowana do pracy podziemnej przez Wandę Żychowską, wówczas jej polonistkę z XIII LO. Przede wszystkim pomagała w drukowaniu „Solidarności Nauczycielskiej”, zajmowała się kolportażem wydawnictw podziemnych w środowiskach młodzieżowych i nauczycielskich. Na prośbę W. Żychowskiej wyjeżdżała poza Kraków w celu nawiązania kontaktów z zaangażowaną młodzieżą, na przykład w czasie strajku młodzieży do Włoszczowej. Pisała teksty do pisma „Solidarność Nauczycielska”. Zajmowała się też składaniem książek wydawanych w drugim obiegu w mieszkaniu Wandy Gąsior w Nowej Hucie.

Wanda Żychowska (ur. 07.02.1932, zm. 12.12.2009)

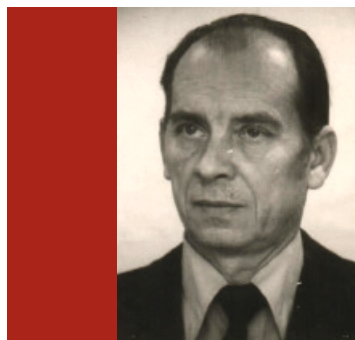
Wanda Żychowska, absolwentka Uniwersytetu Jagiellońskiego, nauczycielka języka polskiego w krakowskich liceach była współpracowniczką KOR i ROPCiO. W latach 1981-2002 była Przewodniczącą Sekcji Oświaty „Solidarność” Regionu Małopolska. Po wprowadzeniu stanu wojennego kierowała wydawaniem pisma podziemnego „Solidarność Nauczycielska”. Było to jedno z pierwszych pism podziemnych, które ukazały się w Krakowie po 13 grudnia 1981. Wydawane do roku 1989, od nr. 7/44 z podtytułem: „Pismo nauczycieli i wychowawców NSZZ «Solidarność»”, cały czas redagowane było przez Wandę Żychowską, a głównym drukarzem był jej mąż Henryk Żychowski.

Drukarnia mieściła się początkowo w garażu, po wpadce w ich prywatnym mieszkaniu przy ulicy Koniewa (obecnie Armii Krajowej) w Krakowie.

Wanda Żychowska prowadziła rozległą działalność wydawniczą oraz kolportaż, głównie pism związanych z tematyką oświaty i wychowania. Była współpracowniczką takich pism

jak: „Promieniści” (pismo młodzieżowe), „Tu i teraz” (pismo oświaty niezależnej), „Staszek” (pismo uczniów szkół ponadpodstawowych), „ABC” (pismo Federacji Młodzieży Walczącej), „ABC Młodych” (pismo informacyjne młodzieży szkolnej), „Mała Polska” oraz „Goniec Małopolski”. Prowadziła bibliotekę wydawnictw niezależnych we własnym mieszkaniu. W latach 1988-89 była rozpracowywana przez Wydz. III-1 WUSW Krakowie w ramach SOR krypt. Stanisław. Od początku 1990 roku była członkinią Stowarzyszenia „Kresy”. Odznaczona została Złotym Krzyżem Zasługi.

Henryk Żychowski pseud. Brodaty (ur. 12.03.1930, zm. 03.03.2000)

Henryk Żychowski wychował się w Krakowie, przed wybuchem II wojny światowej był uczniem Publicznej Szkoły Powszechnej im. Kornela Ujejskiego oraz członkiem gromady zuchowej. W czasie okupacji został łącznikiem między ukrywającym się przed gestapo starszym bratem, a jego oddziałem. Od lipca do grudnia 1944 uczestniczył w zajęciach organizowanych przez Szare Szeregi. Po wojnie, w 1949 wstąpił do antykomunistycznej organizacji Suwerenność, Honor, Praca działającej pod kryptonimem „Kadra”. Wraz z nią dołączył do struktur Ruchu Oporu Armii Krajowej. Po zaprzysiężeniu we IX.1949 przyjął pseudonim „Brodaty”. Konspiracyjną „trójkę” tworzył z Jackiem Drozdowskim oraz dowódcą Józefem Batorem. Został aresztowany przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa jesienią 1949, a 23 grudnia tegoż roku został skazany na pięć lat pozbawienia wolności. Wypuszczony na mocy amnestii w 1952, został wcielony do Batalionów Pracy i skierowany do pracy w kopalni, skąd zwolniono go, orzekając częściowe inwalidztwo. Mimo trudnej sytuacji materialnej udało mu się ukończyć przerwana aresztowaniem naukę w szkole średniej oraz uzyskać tytuł magistra inżyniera. W latach 80. XX wieku zaangażował się w działalność opozycyjną. Był mężem zaufania i członkiem komisji zakładowej w Miastoprojekcie Kraków. Pomagał swojej żonie w wydawaniu pisma „Solidarność Nauczycielska”, której był głównym drukarzem, a często także projektantem grafiki. Zajmował się kolportażem prasy drugoobiegowej: „Hutnika”, „Promienistych”, pism związanych z oświatą i młodzieżą. Był członkiem Związku Więźniów Politycznych Okresu Staliniowskiego, działał w Komisji Historycznej Pamięci Ofiar Walki z Komunizmem.

1 maja 1989 – symboliczne wyjście Solidarności Nauczycielskiej z podziemia i przejście z kościoła w Mistrzejowicach przez kościoły „Arka” i na Szklanych Domach (gdzie mieściło się Duszpasterstwo Hutników) pod bramę Huty.

Emilia Dadał-Afenda (ur. 20.03.1942, zm. 18.01.1985)

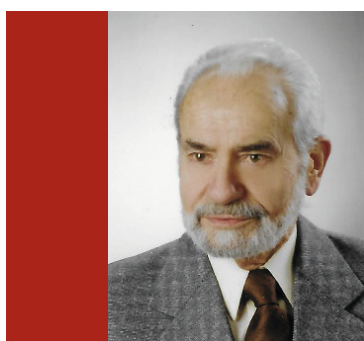
Emilia Dadał-Afenda Ukończyła Akademię Górniczo-Hutniczą w 1967 r. Była geofizykiem, pracowała w Przedsiębiorstwie Geofizyki Górnictwa Naftowego w Krakowie. Rozprowadzała tam wydawnictwa Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela, wspólnie z Marią Muzyczką. Przez nią nawiązała kontakt z Michałem Muzyczką i od października 1979 została członkiem Konfederacji Polski Niepodległej. 11 listopada 1979 wzięła udział w manifestacji z okazji rocznicy odzyskania niepodległości i uratowała w „bitwie” z SB transparent orla w koronie. Wraz z Zygmuntem Łenkiem współtworzyła program działania i deklarację Porozumienia Młodych „Niepodległość i Demokracja”, powstałego 29 listopada 1979.

9 grudnia 1979 wzięła udział w zjeździe ROPCiO jaki się odbył w Krakowie u Stanisława Tora. W latach 1980–1981 była bardzo aktywna. Zajmowała się drukowaniem i kolportażem literatury i pism drugiego obiegu, oraz współorganizowaniem niezależnych uroczystości patriotycznych w Krakowie. Wielokrotnie zatrzymywana, od 1979 roku była rozpracowywana przez SB w ramach SOR o kryptonimie „Dama”.

W Solidarności była od września 1980 roku. W marcu 1981 r. weszła z ramienia KPN-u w skład Małopolskiego Komitetu Obrony Więzionych za Przekonania. Była współorganizatorką Dnia Wolności i Praw Człowieka (29.11.1981) w Krakowie.

Internowana od 13 XII 1981 roku przebywała kolejno w Areszcie Śledczym przy ul. Mogilskiej w Krakowie, w więzieniu w Kielcach oraz w Ośrodkach Internowania w Gołdapi i Darłównku. Zwolniona została dopiero 23 VII 1982 roku, pomimo ciężkiej choroby. Potem długo przebywała w szpitalu. Zmarła w styczniu 1985.

Stefan Afenda (ur. 03.07.1926, zm. 18.07.2021)

Stefan Afenda był współzałożycielem NSZZ Solidarność w Instytucie Odlewnictwa w Krakowie jesienią 1980. Po wprowadzeniu stanu wojennego został przewodniczącym nielegalnej, Tymczasowej Komisji Zakładowej w Instytucie Odlewnictwa. Współpracował z MKS Kraków, prowadził kolportaż prasy związkowej oraz zbierał składki na rzecz nielegalnych struktur Solidarności. Współpracował z Tadeuszem Piekarzem, sekretarzem legalnego Zarządu Regionu – podczas procesji z Wawelu na Skalkę w 1982 nieśli jawnie symbole Solidarności (świeca ze

znakiem „Solidarności”, owinięta drutem kolczastym). Współpracował z Komitetem Arcybiskupim Opieki nad Więzionymi i Internowanymi. Odwiedzając internowaną w Gołdapi żonę Emilię, dostarczał też pomoc dla innych internowanych. Po zwolnieniu ciężko chorej żony skoncentrował się na opiece nad nią.

Jan Jankowski (ur. 25.11.1953)

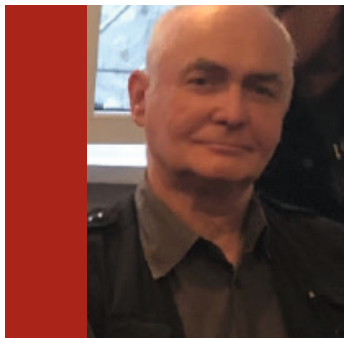
Pracował w Hucie im. Lenina w latach 1975–1987 na stanowisku elektryka utrzymania ruchu na wydziale Walcowni Gorącej Taśm. Do Solidarności wstąpił we wrześniu 1980, był przewodniczącym NSZZ Solidarność zmiany E na wydziale P-66 HiL. Po wprowadzeniu stanu wojennego brał udział w strajku okupacyjnym w HiL. Po pacyfikacji huty (16 XII 1981) wraz z kolegami rozpoczął tworzenie struktur podziemnej Solidarności i prowadził ją nieprzerwanie do 1987, kiedy to zwolnił się z pracy w HiL. W tym okresie współpracował z Tajną Komisją Robotniczą Hutników. Na swoim wydziale zajmował się Społecznym Funduszem Pomocy Pracowniczej, kolportażem prasy, książek i wydawnictw okolicznościowych drugiego obiegu. Był jednym z organizatorów akcji protestacyjnych i strajków w hucie; organizował bierne i aktywne opór przeciwko władzy komuni-

stycznej. W latach 1984-1986 był uczestnikiem Chrześcijańskiego Uniwersytetu Robotniczego w Mistrzejowicach.

Od roku 1984 zaczął publikować własne artykuły w podziemnym „Hutniku” pod pseudonimami Michał i Marcin.

W 1985 został namierzony przez SB i od tego czasu służby nękały go rewizjami w domu i wielokrotnymi wzywaniem na przesłuchania.

Christophe Jussac (ur. 13.02.1951)

Działając w ramach Francuskiej Konfederacji Pracowników Chrześcijańskich (Confédération Française des Travailleurs Chrétiens - CFTC) wspólnie z żoną Bożeną Magott, w latach 80. organizował we Francji wakacje dla dzieci związkowców małopolskiej Solidarności, w większości hutników z ówczesnej Huty im. Lenina. Przez cztery lata trwania akcją objętych zostało łącznie ok. 250 dzieci. Było to znaczące przedsięwzięcie logistyczne, bowiem dzieci z Polski trafiały do rodzin francuskich, posiadających dzieci w podobnym wieku i razem z nimi wyjeżdżały na wakacje w atrakcyjne rejony Francji. Dla nich jako organizatorów „wakacje” oznaczały stałą gotowość, rozwiązywanie różnych problemów. Ta akcja miała także szersze znaczenie – spędzanie czasu wspólnie z rodzinami działaczy CFTC, co służyło nawiązywaniu więzi i lepszemu zrozumieniu przez francuskich kolegów solidarnościowej polskiej rewolucji.

Był wśród 18 założycieli (Francuzów, Polaków, Rumunów, Czechów, Afgańczyków i Łatynosów) Radia Solidarność, które powstało 3 dni po wprowadzeniu stanu wojennego w Polsce. Radio utworzono aby wspierać Solidarność, ale też pokazywać, że polityka może być prowadzona w inny sposób – w oparciu o prawdę, sprawiedliwość społeczną i poszanowanie takich wartości jak prawa człowieka. Znaczącym współtwórcą takiej polityki, wychodzącej od społecznej nauki kościoła, zawartej np. w encyklice Laborem Exercens, mógłby stać się związek zawodowy. Krzysztof organizował dla związkowców z Polski szkolenia i spotkania ze związkowcami francuskimi. Były one okazją do wymiany doświadczeń oraz nawiązywania kontaktów, które okazały się istotnym wsparciem w działalności, także po roku 1989. Razem z małżonką wspierali Polaków, którzy ze względu na działalność opozycyjną musieli emigrować. Używali im własnego mieszkania i adresu (bardzo ważne dla starań o dokumenty francuskie), pomagali w znalezieniu pracy i aklimatyzacji w Paryżu.

Adam Kociołek (ur. 13.05.1958)

Organizator strajku w Drukarni Kolejowej w Krakowie (DKK) w dniu 10.09.1980 r. Współzałożyciel i pierwszy przewodniczący NSZZ Solidarność w DKK.

W czasie stanu wojennego zorganizował podziemną strukturę związkową w DKK i kierował nią do 1989 roku. Związek przez cały czas wypłacał świadczenia dla swoich członków oraz prowadził działalność informacyjną i szkoleniową. Przez cały czas funkcjonowania w podziemiu nikogo z działaczy nie aresztowano. Adam Kociołek w DKK wydawał biuletyn informacyjny „Solidarność DKK”, współpracował też z Sekcją Poligrafii Regionu Małopolska uczestnicząc w druku i kolportażu materiałów i wydawnictw podziemnych. W swojej gminie wspomagał Solidarność Rolniczą, drukując dla niej biuletyn. Cały czas zaopatrywał podziemne struktury w papier i materiały poligraficzne.

Zorganizował w Szarowie punkt przechowywania i naprawy maszyn poligraficznych, które następnie służyły różnym grupom wydawniczym w Małopolsce. Awaryjnie drukował Hutnika i inne wydawnictwa regionalne. Był wielokrotnie wzywany na przesłuchania mające na celu zlikwidowanie niezależnej struktury związkowej w DKK.

W lutym 1989 Solidarność wyszła z podziemia i rozpoczęła jawną działalność na terenie DKK. W kwietniu 1989 Adam Kociołek został zwolniony z pracy, jednak nie przerwało to działalności związku, który działał w DKK nieprzerwanie po dzień dzisiejszy.

Po roku 1990 Adam Kociołek włączył się w działalność samorządową. Został Wójtem Gminy Klaj (1991-1998), był też wybierany do wielu organów samorządu na szczeblach wojewódzkim (krakowskim) i powiatowym (wielickim).

Andrzej Kozieł (ur. 06.04.1953, zm. 29.10.2004)

Pracownik Wydziału Rur Zgrzewanych Huty im. Lenina, gdzie pracował jako ślusarz. 6 września 1980 brał udział w powstaniu Komitetu Robotniczego Hutników jako delegat wydziału swojego wydziału P-63. Własnoręcznie przygotowywał ulotki i materiały propagujące nowe związki.

Był pierwszym przewodniczącym NSZZ „Solidarność” na swoim wydziale, został wybrany delegatem wydziału na Walne Zebranie Komisji Robotniczej Hutników w marcu 1981.

Brał czynny udział w strajku okupacyjnym w HiL w dniach 13-16 XII 1981. Po jego pacyfikacji został aresztowany oraz internowany (decyzja nr 359) w Nowym Wiśniczu, następnie w Załężu. Zwolniony z internowania 8 stycznia 1982 r. Kilka miesięcy po zwolnieniu wyjechał do obozu przejściowego w Niemczech. W tym samym czasie udzielił wywiadu na temat sytuacji w Polsce dziennikarzom dziennika Die Welt oraz niemieckiej telewizji. Po dwóch latach wyjechał do USA.

Mytnik Halina (ur. 20.04.1935)

Absolwentka Filologii Polskiej UJ (1957), pracowała w Zakładzie Językoznawstwa PAN (1955-1959) i w bibliotece AGH. Tłumaczka literatury naukowo-technicznej (język angielski, francuski) autorka artykułów w wydawnictwach naukowych z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej. Od 1995 r. na emeryturze.

W NSZZ „Solidarność” od września 1980, członek założyciel i sekretarz Uczelnianego Komitetu Założycielskiego „S”. Po rejestracji w MKZ, sekretarz KZ „S” AGH. Razem z Robertem Kaczmarkiem redagowała „Komunikaty Sekcji Informacji KZ Solidarności AGH”. Odpowiadała za informację i kolportaż w ramach systemu ABC w pionie AGH. Od 1980 należała do Stowarzyszenia Ruch Kultury Chrześcijańskiej Odrodzenie. Członek Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich (1962-1982 i od 1997 r.).

Po wprowadzeniu stanu wojennego jako członek Komitetu Strajkowego brała udział w strajku okupacyjnym na AGH. Zatrzymana w nocy 15/16 grudnia 1981 po pacyfikacji strajku i przewieziona na Mogiłską, została internowana. Najpierw w Kielcach-Piaskach, potem w ośrodkach odosobnienia w Gołdapi i Darłównu. Zwolniona 11 czerwca 1982, po interwencji Międzynarodowego Czerwonego Krzyża.

Była współpracowniczką TKZ „S” w AGH i podziemnych struktur „S” Regionu Małopol-

ska (1982-1989) oraz współorganizatorką mszy św. za Ojczyznę.

W czerwcu 1988 została członkiem Komitetu Założycielskiego „S” AGH, a później członkiem delegacji składającej w Sądzie Najwyższym w Warszawie wniosek o rejestrację związku (styczeń 1989). Kontynuowała działalność związkową w „Solidarności” AGH, jak przewodnicząca i członek komisji rewizyjnej.

Odnaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1981), Honorową Odznaką Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich (2002), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (2009) oraz Krzyżem Wolności i Solidarności (2016)

Krzysztof Nowakowski (ur. 10.05.1962)

Absolwent Wydziału Fil.-Hist. UJ (1987), doktor etnologii (2013). Pracował w Archiwum Państwowym w Przemyślu. Po roku 1991 był pracownikiem KW Policji w Krakowie, inspektorem celnym i wykładowcą w IPN. Obecnie na emeryturze.

Od roku 1981 działał w NZS, redagował gazetkę „Kabel”. Brał udział w strajku okupacyjnym w Collegium Novum w listopadzie i grudniu 1981.

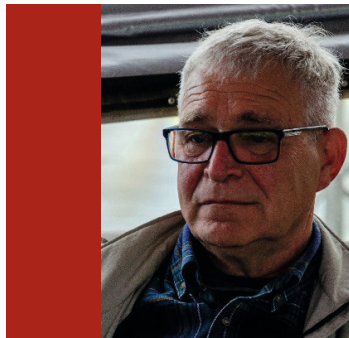
Od 1982 uczestniczył w konspiracyjnym NZS (SKOD). Współpracował z podziemnymi strukturami Solidarności i KPN (1982-1987).

W latach 1983-1989 działał w Komitecie Opieki nad Kopcem Józefa Piłsudskiego, był współorganizatorem Marszów Szlakiem I Kompanii Kadrowej. Członek Kapituły Odznaki Uczestnikowi Marszu Szlakiem KK, założył Koło Sympatyków Legionów, Ruch 6 Sierpnia. Był inicjatorem ratowania kwatery Legionowej na cmentarzu Rakowickim oraz współorganizatorem rajdu szlakiem podhalańskiej kampanii 1 pp Legionów Polskich.

Należał do Koła Historyków Studentów UJ (1984-1986), był redaktorem Zeszytów Historycznych. Był członkiem Polskiego Towarzystwa Historycznego i Stowarzyszenia Archiwistów Polskich (1988-1991).

W latach 2004-2012 działał w Towarzystwie im. Józefa Piłsudskiego (wiceprezes). Przez wiele lat był prezesem Krakowskiego Forum Dialogu Międzykulturowego (2007-2016). Uhonorowany Medalem „Pro Memoria” (2005), Srebrnym Medalem Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej (2005), odznaką honorową „Działacza opozycji antykomunistycznej” (2018) oraz Krzyżem Wolności i Solidarności (2019).

Janusz Petlicki (ur. 02.01.1954)

Inżynier, pracownik działu kontroli Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego PZL Kraków, członek NSZZ „Solidarność”.

W 1982 roku rozpoczął drukowanie prasy podziemnej w swoim domu w Kłaju. Matryce, papier i farbę drukarską dostarczał mu brat Jerzy. Po wykonaniu pracy wydrukowany nakład dostarczał do przechowalni bagażu na dworcu PKP w Krakowie, a kwit bagażowy przekazywał bratu. W związku z problemami z systemem kolportażu w Krakowie brat poprosił go o pomoc w bardziej profesjonalnej organizacji. W tym celu został nabyty samochód marki Skoda. Wydrukowany nakład był odbierany z przechowalni bagażu i dostarczany do mieszkania ich rodziców w Krakowie przy ul. Straszewskiego. Tam prasa była sortowana i rozwożona do punktów dystrybucyjnych. Do WSK-PZL, gdzie pracował dostarczał prasę osobiście. Zapotrzebowanie szybko wzrosło z 2000 egz. do 6000 egz.

W dniu 13 września 1982 został aresztowany wraz z bratem Jerzym Petlickim w mieszkaniu rodziców, a samochód zarekwirowany. Pomimo przesłuchań i wymuszania zeznań nie przyznał się do działalności nielegalnej w świetle prawa stanu wojennego – był obciążony tylko zeznaniami jednej osoby. 16 września 1982 został internowany decyzją nr 488 i przewieziony do ośrodka internowania w Kielcach.

Zwolniony 7 grudnia 1982. Po wyjściu z internowania, nie mógł zajmować się kolportażem, gdyż mógł być śledzony, więc skupił się na drukowaniu prasy podziemnej. Wynajął w tym celu piwnicę przy ul. Grzegórzeckiej w Krakowie, gdzie raz w tygodniu uruchamiał powielacz. Po całonocnej pracy, nakład dostarczał w torbie do przechowalni bagażu skąd odbierał ją łącznik o pseudonimie „Długi”. Działalność tę zakończył na przełomie 1984/85 ze względu na utratę miejsca do drukowania i niemożność znalezienia innego.

Jerzy Petlicki (ur. 25.11.1948)

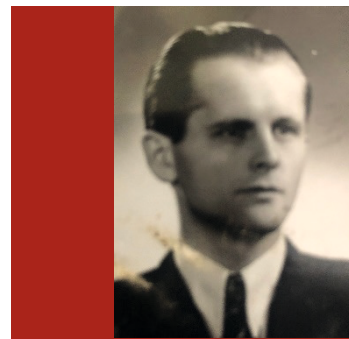
Po wprowadzeniu stanu wojennego rozpoczął działalność w strukturach konspiracyjnych w grupie ukrywającego się Jana Paculi, związana z wydawaniem pism podziemnych. Do tej pracy wciągnął także swojego brata Janusza.

13 września 1982 grupa została aresztowana, a wśród nich: Janusz i Jerzy Petlicy zatrzymani w mieszkaniu rodziców. Później aresztowano kolejne osoby. Wojskowy Sąd Garnizonowy w Krakowie skazał w tej sprawie: Jana Paculę członka

RKW na 1,5 roku pozbawienia wolności, Jerzego Petlickiego oraz Aleksandrę Gumulę na 2 lata w zawieszeniu, Zbigniewa Fijaka, Waldemara Głęba, Jaromira Grackiego i Józefa Polaka na 1 rok w zawieszeniu, Janusza Barańskiego na 6-mcy w zawieszeniu.

Januszowi Petlickiemu nie zdołano postawić zarzutów, więc został internowany. Jerzemu Petlickiemu sąd zaliczył okres tymczasowego aresztowania (5 miesięcy i 4 dni) oraz zasądził opłatę w wysokości 6000 zł na rzecz Skarbu Państwa oraz koszty postępowania.

Stefan Skawiński (ur. 13.10.1927, zm. 19.05.1990)

Chirurg, adiunkt na tzw. „Czerwonej Chirurgii” w II Klinice Chirurgii Akademii Medycznej w Krakowie. Od początku, czyli od powstania NSZZ „Solidarność” włączył się w działalność związkową Akademii Medycznej i Państwowego Szpitala Klinicznego. Po wprowadzeniu stanu wojennego podjął działalność w tajnych strukturach „Solidarności”. Pełnił funkcję przewodniczącego Związku.

Ważną działalnością było prowadzenie przez niego w okresie stanu wojennego ambulatorium dla osób poszkodowanych w rozmaitych akcjach protestacyjnych. Odwiedzał kilkakrotnie internowanych w ośrodkach odosobnienia, konsultował poszkodowanych w szpitalach i dawał im przepustki.

Niezależnie od tego prowadził działalność informacyjną w AM i PSK.

Bogdan Stelmach (ur. 18.07.1957)

Pracował w Hucie im. Lenina na stanowisku technika elektryka na Wydziale Walcownia Blach Zimnych ZB-B1. W Solidarność zaangażował się już pod koniec sierpnia 1980, był delegatem swojej brygady na zebranie z kierownictwem zorganizowane w Walcowni Blach

Zimnych 26 sierpnia 1980 roku. Po powstaniu związku zawodowego był wiceprzewodniczącym komisji wydziałowej.

Bogdan Stelmach brał udział w strajku okupacyjnym huty w dniach 14–16.12.1981 r. na swoim wydziale. Po pacyfikacji huty kontynuował działalność związkową. Zajmował się kolportażem ulotek, bibuły oraz organizował papier i farbę drukarską. Uczestniczył 1.05.1982 w delegacji składającej kwiaty od TTK i KRH (wraz z Maciejem Machem i innymi) pod kopalnią Wujek w Katowicach.

11 maja 1982, po wpadce kolegi, został zatrzymany a następnie internowany (decyzja nr.449 13.05.1982) w Załężu. Podczas rewizji w jego mieszkaniu zatrzymano także Ewę Madelską, kurierkę z NZS oraz Andrzeja Zwaniackiego, dziennikarza i kuriera. Po kilku dniach przewieziony został do Kielc, a w lipcu do Nowego Łupkowa, znowu do Załęża i ponownie do Łupkowa, skąd został zwolniony 20.10.1982.

Po wyjściu z internowania kontynuował działalność w zakresie pomocy osobom poszkodowanym, współpracował z ks. Palmowskim w kościele „Arka”. Emigrował do Australii w kwietniu 1985, powrócił do kraju w 1998.

Jan Michał Zazula
pseud. Jakub Broniec
(ur. 05.05.1953, zm. 28.09.1997)

Studiował fizykę teoretyczną na UJ, był specjalistą w zakresie fizyki promieniowania, pracownikiem Instytutu Fizyki Jądrowej PAN w Krakowie, gdzie się doktoryzował. Był współzałożycielem Solidarności, następnie został wybrany do zarządu.

Po 13 grudnia Jan Zazula uczestniczył w zapisie przebiegu procesu związkowców z OBR Urzędzeń Chemicznych i Chłodniczych CeBeA, by uniemożliwić fałszerstwo. Przeprowadził akcję wymalowania napisu SOLIDARNOŚĆ na dachu Instytutu Fizyki Jądrowej w Krakowie, tak, aby był widoczny z samolotów przelatujących nisko przed lądowaniem w Balicach. Był inicjatorem akcji 16 marca 1982 podczas której wystawił w holu instytutu kask górniczy pomalowany na czerwono, a 16 pracowników IFJ przerwał pracę i w holu zakładu minutą ciszy uczciło pamięć zabitych górników z Kopalni „Wujek” oraz ofiar z roku 1970 na Wybrzeżu. W ramach swej działalności redagował gazetkę drukowaną w IFJ „Co jest grane”.

Jan Zazula, podpisywał swoje teksty pseudonimem „Jakub Broniec” nawiązującym do pseudonimu który w czasie II wojny światowej nosił

jego wujek Leszek Guzy, członek Szarych Szeregów. „Jaśko”, bo tak też go nazywano, był autorem wielu wierszy, najczęściej prześmiewczych. Jest wśród nich jednak jeden bardzo poważny i bardzo znany – „Ostatnia szychta na KWK Piast”. Rozsławiony wykonaniem Jana Krzysztofa Kelusa, który napisał do niego muzykę, trafił do drugiego obiegu za sprawą podziemnego radia „Solidarność” i nagrywanych w podziemiu kaset. W 1984 wraz z rodziną wyjechał na pobyt naukowy zagraniczny, początkowo dwuletni w Niemczech w ramach prestiżowego stypendium Międzynarodowej Agencji Atomistyki, potem w Hamburgu. Od 1991 pracował w genewskim CERN-ie. Miłośnik gór. Wspiął się w Tatrach, Alpach i Hindukuszu. W 1986 przemierzył na nartach Spitsbergen. Zginął zmieciony przez lawinę w czasie wycieczki ze studentami na masyw górski Mont Blanc. Pochowany został na Cmentarzu Salwatorskim w Krakowie.

Alina Giergiel,
nauczycielka, konspiratorka

Urodziła się 25.05.1920 w Iwoniczu, gdzie jej ojciec był dyrektorem miejscowej szkoły. Wraz z matką Marią Filipowicz podczas okupacji walczyły w Armii Krajowej, niestety zostały aresztowane przez Gestapo w Iwoniczu w styczniu 1940 roku za pomoc jednej z przetrzucanych przez granicę grup (w której byli dwaj kuzyni Wojciecha Korfantego, grupa ta na Słowacji wpadła w ręce Gestapo). Po tej wpadce były więzione kolejno w Krośnie, Jasle i Tarnowie, a stąd przewiezione do obozu koncentracyjnego w Ravensbruck (nr 4571, matka nr. 4572). 10 listopada 1942 roku zostały zwolnione z obozu, a po dotarciu do Iwonicza i odpoczynku włączyły się ponownie w działalność ruchu oporu, prowadziły tajne nauczanie z zakresu szkoły podstawowej i liceum w kilku grupach. Prócz tego były łączniczkami, przynosząc partyzantom rozkazy, broń, informacje i żywność.

W latach 80-tych Alina Giergiel żyła już samotnie. W latach 1981-82 dorabiała w szkole jako emerytowana nauczycielka polskiego. Od początku należała do „Solidarności”. Kiedy wprowadzono stan wojenny postanowiła, że trzeba ludziom pomóc. Przypadkiem przez koleżankę z pracy Krystynę Toch skontaktowała się z Joanną Węclaw. Zawiadomiła, że może kogoś przechować, jeśli będzie taka potrzeba. Wkrótce zapukali goście. To u niej na os. Stalowym 2/52 pierwszy miesiąc stanu wojennego ukrywał się Władysław Har-

dek, szef podziemnej „Solidarności” w Małopolsce i członek zdelegalizowanych władz związku – Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej.

Chodził tak cicho, że nie słyszała, kiedy zjawiał się w pokoju. Przez cały miesiąc wyszedł może trzy razy na spotkania. Tylko wieczorami spacerowali razem koło bloku, by się przewietrzyć. Dla potrzeb konspiracji przybrała pseudonim „Janina”. Przynosiła i zanosila korespondencję Hardka do przebywających na wolności działaczy. Gdy zachorował, sprowadziła nawet lekarza. Była to Anna Zorska z oddziału zakaźnego szpitala Żeromskiego. Służba Bezpieczeństwa nigdy nie odkryła kryjówki Hardka.

Do mieszkania pani Aliny Hardek wracał kilkakrotnie. Gdy przebywał gdzie indziej, zatrzymywał się tutaj Władysław Frasyniuk, szef wrocławskiego regionu „Solidarności” i jego łączniczka – Barbara Labuda. Mieszkanie pani Aliny wielokrotnie służyło jako skrzynka kontaktowa dla łączników TTK-owskich, początkowo z Wrocławia, później gościła przyjezdnych TTKowców z innych regionów, gdy w Krakowie lub okolicach były organizowane krajowe posiedzenia przedstawicieli TTK.

Po wpadce Władysława Hardka, jak wszystkie pozostałe nowohuckie łączniczki TTKowskie musiała zawiesić wszelką działalność na około pół roku.

Na początku 1984 mocno stęskniona za „knuciem”, z radością przyjęła propozycję od „Doroty” (Anny Michańków) przekształcenia jej mieszkania na punkt składania nielegalnych książek. Wanda Kuriańska z mężem, Marek Michno i Ania Pilawa odbierali worki z drukarni z wydrukowanymi stronami, zawozili je do mieszkania pani Aliny Giergiel. Tam Anna Michańków z panią Aliną składały te książki, zszywały, obcinały gilotyną, a następnie gotowe przewożone były na punkt kolportażowy. Były tam *Zapiski więzienne*, *Notatki Gdańskie*, *Archipelag Gulag* i kilka innych, drukowane przez wydawnictwo „Libertas”, którym zarządzał Zbigniew Kasprzyk, nauczyciel z Krakowa. Początkowo miały kłopot z opanowaniem gilotyny, książeczki były nieco krzywo poobcinane, ale potem doszły do wprawy. Pani Alina jako doświadczony konspirator dbała o bezpieczeństwo, szkoląc tym samym młodsze, niedoświadczone kadry. Podkładała koce pod gilotynę, aby wyciszyć maszynę.

Dzięki tej pracy nauczyciele podziemnej Solidarności zarabiali na obozy wędrownie dla młodzieży oraz opłaty dla wykładowców szkolących naszą młodzież nowohucką, a także robotników w salkach katechetycznych i na obozach wędrownych. Zbigniew Kasprzyk przekazywał spore ilości pieniędzy (dochody ze sprzedaży nielegalnych wydawnictw) na pokrycie naszej działalności związkowej i szkoleniowej. Mieszkanie Pani Aliny wykorzystywane było na cele konspiracyjne do 1990 roku.

Pani Alina Giergiel zmarła 30.06.2009 w Krakowie i została pochowana obok męża Władysława Giergiela (26.06.1921–08.01.1979) na cmentarzu Rakowickim w Krakowie.